

कामेश्वरसिंहदरभङ्गासंस्कृतविश्वविद्यालयः,
कामेश्वरनगरम्, दरभङ्गा

शास्त्रिद्वितीयवर्षीयः चतुर्थसत्रार्धपाठ्यक्रमः

Fourth Semester

Choice Based Credit System (CBCS) विकल्पाधारित-क्रेडिटप्रणाल्यन्तर्गतः

राष्ट्रीय-शिक्षा-नीति(2020)-सन्दर्भे निर्मितः

कुलसचिव
कामेश्वरसिंह-दरभंगा-संस्कृत विश्वविद्यालय,
कामेश्वरनगर, दरभंगा (बिहार)
पिन कोड-846005
पत्रांक 475/23
सचिका सं.-----

Registrar
K.S.D. Sanskrit University, Kameshwar Nagar,
Darbhanga (Bihar)
E-mail: ksbureg@gmail.com
pin-846005
दिनांक 24.4.23
शाखा-प्राधिकार

:-:अधिसूचना:-:

राजभवन में महागहम कुलाधिपति की अध्यक्षता में बिहार राज्य के कुलपतियों की 13.04.2023 को आयोजित बैठक के निर्णयानुसार सी0वी0सी0एर10 एवं सेग्रेटर सिस्टम के आधार पर 04 वर्षीय डिग्री कोर्स की पढ़ाई 2023-27 सत्र से प्रारम्भ की जायगी। इसके लिए पहले दो सेग्रेटर के लिए पाठ्यक्रम तैयार करने हेतु पाँच कुलपतियों की एक समिति गठित की गई जिसमें समन्वयक रुसा के शैक्षणिक सलाहकार प्रो. एन.के. अग्रवाल बनाये गये हैं। स्नातक/ शास्त्री स्तरीय पाठ्यक्रम तैयार करने हेतु निम्नांकित व्यक्तियों की एक समिति गठित की जाती है:-

1	प्रो. सुरेश्वर झा- स्नातकोत्तर व्याकरण विभाग, का.सिं.द.सं.वि.वि., दरभंगा	अध्यक्ष
2	प्रो. श्रीपति त्रिपाठी, फुलानुशासक- का.सिं.द.सं.वि.वि., दरभंगा	सदस्य
3	डॉ. दिनेश्वर यादव, प्रधानाचार्य- ल0ना0संस्कृत महाविद्यालय, जयदेवमहरी, दरभंगा।	सदस्य
4	डॉ. पवन कुमार झा- म.अ. रमेश्वर लता संस्कृत महाविद्यालय, दरभंगा	सदस्य
5	डॉ. प्रभारा चन्द, प्रधानाचार्य, राजकीय सं.ग.वि., भागलपुर।	सदस्य
6	डॉ. यदुवीर स्वरूप शास्त्री, - स्नातकोत्तर व्याकरण विभाग, का.सिं.द.सं.वि.वि., दरभंगा	सदस्य
7	डॉ. रामसेवक झा, व्याकरण शिक्षक, म.अ. रमेश्वर लता संस्कृत महाविद्यालय, दरभंगा	"
8	डॉ. शिवलोचन झा- अध्यक्ष छात्र कल्याण का.सिं.द.सं.वि.वि., दरभंगा	संयोजक

समिति से अनुरोध है कि पाठ्यक्रम तैयार कर 15 दिनों के भीतर अधोहस्ताक्षरी को उपलब्ध कराने का कष्ट करेंगे।

कुलपति के आदेश से,

प्रो-
कुलसचिव

ज्ञापार्क...../23, दरभंगा, दिनांक...../23

प्रतिलिपि :-

- उपयुक्त सभी गान्य सदस्यों को सूचनार्थ एवं आवश्यक पत्रार्थ प्रेषित।
- कुलपति राधिकालय/ प्रतिकुलपति राधिकालय, का.सिं.द.सं.वि.वि., दरभंगा को सूचनार्थ प्रेषित
- कुलसचिव कार्यालय, का.सिं.द.सं.वि.वि., दरभंगा को सूचनार्थ प्रेषित।

रिंकू-24.04.2023

कुलसचिव

24.4.23

विषयानुक्रमणिका

पत्राणि	पत्रनामानि	पृष्ठसंख्या
प्रथमं पत्रम्	Major Course- 5 (MJC-5) बृहत् पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)	
द्वितीयं पत्रम्	Major Course- 6 (MJC-6) बृहत् पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)	
तृतीयं पत्रम्	Major Course- 7 (MJC-7) बृहत् पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)	
चतुर्थं पत्रम्	Minor Course-4 (MIC-4) लघुः पाठ्यक्रमः (द्वितीय-शास्त्रीयविषयः)	
पञ्चमं पत्रम्	Ability Enhancing Course (Course On NSS/Social Service/Scout & Guide/Sports)-4 (AEC-4) योग्यता-संवर्धन-पाठ्यक्रमः	

Designed & Prepared by-
Dr. Y. S. Shastri
Dr. R. S. Jha

Abbreviation

➤ प्रथमं पत्रम् - Major Course-5 (MJC-5) बृहत्पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)

पत्रम्	पाठ्यक्रम-नाम/ पाठ्यक्रम- प्रकारः	L-T-P (Lecture / Tutorial / Practical) व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् – प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 5	पूर्णाङ्कः 100
प्रथमं पत्रम्	Major Course-5 (MJC-5) बृहत्-पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)	व्याख्यानम् (5) अनुशिक्षणम्(1) प्रायोगिकम्(0)	5*10 = 50 घण्टाः	70 (External Exam) 30 (Internal Exam)

➤ द्वितीयं पत्रम् - Major Course-6 (MJC-6) बृहत्पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)

पत्रम्	पाठ्यक्रम-नाम/ पाठ्यक्रम- प्रकारः	L-T-P (Lecture / Tutorial / Practical) व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् – प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 5	पूर्णाङ्कः 100
द्वितीयं पत्रम्	Major Course-6 (MJC-6) बृहत्-पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)	व्याख्यानम् (5) अनुशिक्षणम्(1) प्रायोगिकम्(0)	5*10 = 50 घण्टाः	70 (External Exam) 30 (Internal Exam)

➤ तृतीयं पत्रम्- Major Course-7 (MJC-7) बृहत्पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)

पत्रम्	पाठ्यक्रम नाम/ पाठ्यक्रम-प्रकारः	L-T-P (Lecture / Tutorial /Practical) व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् – प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 5	पूर्णाङ्कः 100
तृतीयं पत्रम्	Major Course-7 (MJC-7) बृहत्पाठ्यक्रमः (प्रथमशास्त्रीविषयः)	व्याख्यानम्(5) अनुशिक्षणम्(1) प्रायोगिकम्(0)	5*10 = 50 घण्टाः	70 (External Exam) 30 (Internal Exam)

➤ चतुर्थं पत्रम् (MIC-4) Minor Course -4 लघुः पाठ्यक्रमः (द्वितीय-शास्त्रीयविषयः)

पत्रम्	पाठ्यक्रम-नाम/ पाठ्यक्रम- प्रकारः	L-T-P (Lecture / Tutorial /Practical) व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् – प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 3	पूर्णाङ्कः 100
चतुर्थं पत्रम्	Minor Course -4 (MIC-4) लघुः पाठ्यक्रमः (द्वितीय-शास्त्रीयविषयः)	व्याख्यानम्(4) अनुशिक्षणम्(1) प्रायोगिकम्(0)	3*10 = 30 घण्टाः	70(External Exam) 30 (Internal Exam)

➤ पञ्चमं पत्रम् -Ability Enhancing Course -4 (AEC-4) योग्यता-संवर्धन-पाठ्यक्रमः

पत्रम्	पाठ्यक्रम-नाम/ पाठ्यक्रम- प्रकारः	L-T-P (Lecture / Tutorial /Practical) व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् – प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 2	पूर्णाङ्कः 100
पञ्चमं पत्रम्	Ability Enhancing Course -4 (AEC-4) योग्यता-संवर्धनपाठ्यक्रमः	व्याख्यानम्(2) अनुशिक्षणम्(1) प्रायोगिकम्(0)	2*10 = 20 घण्टा	70(External Exam) 30 (Internal Exam)

*****

शास्त्रिद्वितीयवर्षीयः चतुर्थसत्रार्धपाठ्यक्रमः

➤ प्रथमं पत्रम् - Major Course-5 (MJC-5) बृहत्पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)

पत्रम्	पाठ्यक्रम-नाम/पाठ्यक्रम-प्रकारः	L-T-P व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् - प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 5	पूर्णाङ्कः 100
प्रथमं पत्रम्	Major Course-5 (MJC-5) बृहत्-पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)	व्याख्यानम् (5) अनुशिक्षणम्(1) प्रायोगिकम्(0)	5*10 = 50 घण्टाः	70 (External Exam) 30 (Internal Exam)

❖ अधोलिखितविषयेषु कमप्येकं Major Course-5 (MJC-5) प्रथम-शास्त्रीय-विषयं चेतुं शक्नुवन्ति।

1. नव्य- व्याकरणम्	2. प्राचीन- व्याकरणम्	3. गणित- ज्योतिषम्	4. फलित- ज्योतिषम्	5. साहित्यम्	6. नव्य-न्यायः	7. प्राचीन- न्यायः	8. धर्मशास्त्रम्	9. पुराणे- तिहासः
10. आगमः	11. ऋग्वेदः	12. शुक्ल- यजुर्वेदः	13. कृष्ण- यजुर्वेदः	14. सामवेदः	15. अथर्ववेदः	16. बौद्ध- दर्शनम्	17. जैनदर्शनम्	18. मीमांसा
19. शाङ्कर- वेदान्तः	20. रामानुज वेदान्तः	21. माध्व- वेदान्तः	22. वल्लभ वेदान्तः	23. शैवागमः	24. सर्वदर्शनम्	25. सांख्ययोगः	26. रामानन्द- वेदान्तः	27. पौरोहित्य कर्मकाण्डम्

1. नव्यव्याकरणम् (वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी)

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (द्वन्द्वसमासप्रकरणम्)	2.5	25	35
	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (एकशेषप्रकरणतः अपत्याधिकारपर्यन्तम्)	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः - वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (भट्टोजिदीक्षितविरचिता)				

2. प्राचीनव्याकरणम् (काशिका)

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	काशिकायाः चतुर्थाध्यायस्य प्रथमपादः	2.5	25	35
	काशिकायाः चतुर्थाध्यायस्य द्वितीयपादः	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः - काशिका (जयादित्यवामनविरचिता)				

3. गणितज्योतिषम् - गोलीयरेखागणितम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	प्रथमक्षेत्रतः नवमक्षेत्रपर्यन्तम्	2.5	25	35
	दशमक्षेत्रतः अष्टादशक्षेत्रपर्यन्तम्	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः - गोलप्रकाशान्तर्गतगोलीयरेखागणितम् (विज्ञवरनीलाम्बरप्रणीतम्)				

4. फलितज्योतिषम् - रमलनवरत्नम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	सञ्ज्ञारत्नतः प्रश्नविधानरत्नपर्यन्तम्	2.5	25	35
	मुष्टिवस्तुज्ञानरत्नतः संवत्सरफलज्ञानरत्नपर्यन्तम्	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः – रमलनवरत्नम् (श्रीपरमसुखोपाध्यायविरचितम्)				

5. साहित्यम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	कादम्बरी, शुकनासोपदेशः (“एवं समतिक्रामत्सु दिवसेषु राजा” इत्यारभ्य “निजबलस्य विश्रामहेतोः कतिपयान् दिवसान् आतिष्ठत्” इति यावत्)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - कादम्बरी, शुकनासोपदेशः				

6. नव्यन्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, उपमानादारभ्य मनसि प्रमाणकथनपर्यन्तम्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (विश्वनाथपञ्चाननभट्टाचार्य)				

7. प्राचीनन्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, उपमानादारभ्य मनसि प्रमाणकथनपर्यन्तम्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – न्यायसिद्धान्तमुक्तावली(विश्वनाथपञ्चाननभट्टाचार्य)				

8. धर्मशास्त्रम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	मनुस्मृतिः- (मन्वर्थमुक्तावलीसहिता) 1-3 अध्यायाः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - मनुस्मृतिः				

9. पुराणेतिहासः

पत्र संकेतः	पाठ्यक्रम विवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	ब्रह्मपुराणम् (उत्कलीयतीर्थप्रसङ्गः) (अ. 41-60)	5	50	70

पाठ्यग्रन्थः - ब्रह्मपुराणम्

10. आगमः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	तन्त्रशास्त्रस्य विश्लेषणात्मकमध्ययनम्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थौ - 1. Introduction to Tantra Shastra by John Word 2. काली की पूजापद्धतिः विश्लेषण, डॉ. उदयकान्त मिश्र				

11. ऋग्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	निरुक्तम् (नैघण्टुककाण्डस्य उपोद्धातमात्रम्)	3	30	40
	ऋग्वेदीयं नासदीयसूक्तम्, श्रीसूक्तं च	1	10	20
	अथर्ववेदीयं पृथिवीसूक्तम्	1	10	10
पाठ्यग्रन्थाः - 1. निरुक्तम् 2. ऋग्वेदीयं नासदीयसूक्तम्, श्रीसूक्तं च 3. अथर्ववेदीयं पृथिवीसूक्तम्				

12. शुक्लयजुर्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	निरुक्तग्रन्थस्य प्रथमाध्यायतः द्वितीयाध्यायस्य तृतीयपादं यावत्	5	50	70
	1. विवेचनात्मकप्रश्नाः			
	2. पदनिर्वचनम्			
	3. मन्त्रार्थः			
	4. निरुक्तवाक्यव्याख्यानम्			
पाठ्यग्रन्थौ - 1. दुर्गवृत्तिसहितनिरुक्तम् 2. दुर्गवृत्तिभाष्यम्, म. म. मधुसूदनझाविरचितम्।				

13. कृष्णयजुर्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	आपस्तम्बगृह्यसूत्रम् (5-8 पटलानि)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - आपस्तम्बगृह्यसूत्रम्				

14. सामवेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	षड्विंशब्राह्मणम् (सायणभाष्यसहितम्- 1-3 अध्यायाः)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- षड्विंशब्राह्मणं सायणभाष्यसहितम्				

15. अथर्ववेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	अथर्ववेदसंहिता (सायणभाष्यसहिता 5-6 काण्डे)	5	50	70

पाठ्यग्रन्थः - अथर्ववेदसंहिता

16. बौद्धदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	धम्मपदं (षष्ठवर्गतः दशमवर्गपर्यन्तम्)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - धम्मपदम्।				

17. जैनदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	द्रव्यसंग्रहः (आचार्यनेमिचन्द्रविरचितः)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थाः- द्रव्यसंग्रहः (आचार्यनेमिचन्द्रविरचितः)				

18. मीमांसा

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	जैमिनीयन्यायमाला प्रथमाध्यायादारभ्य द्वितीयाध्यायपर्यन्ता	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- जैमिनीयन्यायमाला (जैमिनि)				

19. शाङ्करवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	पञ्चदशी, 4-5-6 प्रकरणानि	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – पञ्चदशी (श्रीविद्यारण्यमुनिप्रणीता)				

20. रामानुजवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	गीताभाष्यम् 1-2	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – गीताभाष्यम् (रामानुजाचार्य)				

21. माध्ववेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	गीताभाष्यम् 1-2	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - गीताभाष्यम् (माध्वाचार्य)				

22. वल्लभवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	गीताभाष्यम् 1-2	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - गीताभाष्यम् (वल्लभाचार्य)				

23. शैवागमः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)

MJC-5	श्रीकरभाष्यम् (द्वितीयाध्यायस्य प्रथमद्वितीयपादौ)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - श्रीकरभाष्यम् (श्रीपतिः)				

24. सर्वदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	न्यायसिद्धान्तमुक्तावली प्रत्यक्षखण्डान्ता	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (विश्वनाथपञ्चानन)				

25. सांख्ययोगौ

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	योगसूत्रं समाधिपादमात्रम्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - पातञ्जलयोगसूत्रम् (आचार्यपतञ्जलि)				

26. रामानन्दवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	कठोपनिषद् (आनन्दभाष्यम्) प्रथमाध्यायः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - कठोपनिषद् (रामानन्दः)				

27. पौरोहित्यकर्मकाण्डम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-5	पारस्करगृह्यसूत्रम् (हरिहरभाष्यसहितम्) 1-10 कण्डिकां यावत्	2.5	25	35
	गोभिलगृह्यसूत्रम् (सभाष्यम्) तृतीयः प्रपाठकः	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः - 1. पारस्करगृह्यसूत्रम् (हरिहरभाष्यसहितम्) 2. गोभिलगृह्यसूत्रम् (सभाष्यम्)				

शास्त्रिद्वितीयवर्षीयः चतुर्थसत्रार्धपाठ्यक्रमः

➤ द्वितीयं पत्रम् - Major Course-6 (MJC-6) बृहत्पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)

पत्रम्	पाठ्यक्रम-नाम/ पाठ्यक्रम- प्रकारः	L-T-P (Lecture / Tutorial / Practical) व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् – प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 5	पूर्णङ्कः 100
द्वितीयं पत्रम्	Major Course-6 (MJC-6) बृहत्-पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)	व्याख्यानम् (5) अनुशिक्षणम्(1) प्रायोगिकम्(0)	5*10 = 50 घण्टाः	70 (External Exam) 30 (Internal Exam)

❖ अधोलिखितविषयेषु कमप्येकं Major Course-6 (MJC-6) प्रथम-शास्त्रीय-विषयं चेतुं शक्नुवन्ति।

1. नव्य- व्याकरणम्	2. प्राचीन- व्याकरणम्	3. गणित- ज्योतिषम्	4. फलित- ज्योतिषम्	5. साहित्यम्	6. नव्य-न्यायः	7. प्राचीन- न्यायः	8. धर्मशास्त्रम्	9. पुराणे- तिहासः

10. आगमः	11. ऋग्वेदः	12. शुक्ल-यजुर्वेदः	13. कृष्ण-यजुर्वेदः	14. सामवेदः	15. अथर्ववेदः	16. बौद्ध-दर्शनम्	17. जैनदर्शनम्	18. मीमांसा
19. शाङ्कर-वेदान्तः	20. रामानुज वेदान्तः	21. माध्व-वेदान्तः	22. वल्लभ वेदान्तः	23. शैवागमः	24. सर्वदर्शनम्	25. सांख्ययोगः	26. रामानन्द-वेदान्तः	27. पौरोहित्य कर्मकाण्डम्

1. नव्यव्याकरणम् (वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी)

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टा: (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (रक्ताद्यर्थकतः छयद्विधिप्रकरणं यावत्)	2.5	25	35
	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (आर्हीयप्रकरणतः द्विरुक्तप्रकरणं यावत्)	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः- वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (भट्टोजिदीक्षितविरचिता)				

2. प्राचीनव्याकरणम् (काशिका)

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टा: (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	काशिका चतुर्थाध्यायस्य तृतीयपादः	2.5	25	35
	काशिका चतुर्थाध्यायस्य चतुर्थपादः	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः- काशिका (जयादित्यवामनविरचिता)				

3. गणितज्योतिषम् - चापीयत्रिकोणगणितम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टा: (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	प्रथमप्रतिज्ञातः षष्ठी प्रतिज्ञा पर्यन्ता	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- गोलप्रकाशान्तर्गतचापीयत्रिकोणगणितम् (विज्ञवरनीलाम्बरप्रणीतम्)				

4. फलितज्योतिषम् - बृहत्संहिता

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टा: (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	शास्त्रोपनयनाध्यायतः आषाढीयोगाध्यायपर्यन्तम्	2.5	25	35
	वातचक्राध्यायतः पिटकलक्षणाध्यायपर्यन्तम्	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः- बृहत्संहिता (वराहमिहिरकृता)				

5. साहित्यम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टा: (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	साहित्यदर्पणः, सप्तमः परिच्छेदः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - साहित्यदर्पणः				

6. नव्यन्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टा: (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, गुणखण्डादारभ्य समाप्तिं यावत्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (विश्वनाथपञ्चाननभट्टाचार्य)				

7. प्राचीनन्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	घण्टा:	अङ्काः

		(5)	(50)	(70)
MJC-6	न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, गुणखण्डादारभ्य समाप्तिं यावत्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (विश्वनाथपञ्चाननभट्टाचार्य)				

8. धर्मशास्त्रम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	महाभारतम् (शान्तिपर्वणि राजधर्मप्रकरणम्, 70-106 अध्यायाः)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - महाभारतम्				

9. पुराणेतिहासः

पत्र संकेतः	पाठ्यक्रम विवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	महाभारतम्- उद्योगपर्वणि प्रजागरपर्व (अ. 33-40)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - महाभारतम्				

10. आगमः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	षट्त्रिंशत्तत्त्वसंदोहः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - षट्त्रिंशत्तत्त्वसंदोहः				

11. ऋग्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	निरुक्तम् (नैघण्टुककाण्डस्यावशिष्टो भागः)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - निरुक्तम्				

12. शुक्लयजुर्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	शुक्लयजुर्वेदीयमाध्यन्दिनसंहितायाः तृतीयोऽध्यायः सस्वरः 1. स्वरज्ञानम् 2. मन्त्रकण्ठस्थीकरणम्	2.5	25	35
	शुक्लयजुर्वेदीयमाध्यन्दिनसंहितायाः महीधरभाष्यम्, तृतीयोऽध्यायः 1. मन्त्रभाष्यम् 2. ऋषिच्छन्दोदेवताविनियोगज्ञानम् 3. पदपदार्थज्ञानम्	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः - 1. शुक्लयजुर्वेदः				

13. कृष्णयजुर्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः -				

14. सामवेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	षड्विंशब्राह्मणम् (सायणभाष्यसहितम्- 4-6 अध्यायाः)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- षड्विंशब्राह्मणम् (सायणभाष्यसहितम्)				

15. अथर्ववेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	निरुक्तम् (नैघण्टुककाण्डस्य उपोद्घातमात्रम्)	3	30	40
	ऋग्वेदीयं नासदीयसूक्तम् , श्रीसूक्तं च	1	10	20
	अथर्ववेदीयं पृथिवीसूक्तम्	1	10	10
पाठ्यग्रन्थः - 1. निरुक्तम् 2. ऋग्वेदीयं नासदीयसूक्तम् , श्रीसूक्तं 3. अथर्ववेदीयं पृथिवीसूक्तम्				

16. बौद्धदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	बालावतारव्याकरणम्, तद्धितप्रकरणतः सम्पूर्णम्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - बालावतारव्याकरणम्				

17. जैनदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	न्यायदीपिका - धर्मभूषणयतिविरचिता, तृतीयप्रकाशः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थाः- न्यायदीपिका - धर्मभूषणयतिविरचिता				

18. मीमांसा

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	जैमिनीय-न्यायमाला, तृतीयोऽध्यायमात्रम्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- जैमिनीय-न्यायमाला (जैमिनि)				

19. शाङ्करवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	मुण्डकोपनिषद् (शाङ्करभाष्यसहिता) सम्पूर्णा	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – मुण्डकोपनिषद् (शाङ्करभाष्यसहिता)				

20. रामानुजवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	गीताभाष्यम् – 3-4	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – गीताभाष्यम् (रामानुजाचार्य)				

21. माध्ववेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	गीताभाष्यम् – 3-4	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - गीताभाष्यम् (मध्वाचार्यः)				

22. वल्लभवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	गीताभाष्यम् – 3-4	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - गीताभाष्यम् (वल्लभाचार्यः)				

23. शैवागमः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	श्रीकरभाष्यम् (द्वितीयाध्यायस्य तृतीयचतुर्थपादौ)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - श्रीकरभाष्यम् (श्रीपतिः)				

24. सर्वदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	पातञ्जलयोगसूत्रम् (भोजवृत्तिसहितम्) साधनपादः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - पातञ्जलयोगसूत्रम् (भोजवृत्तिसहितम्)				

25. सांख्ययोगौ

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	सांख्यसूत्रम्, अनिरुद्धवृत्तिसहितम्, 1-2 अध्यायौ	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – सांख्यसूत्रम्, अनिरुद्धवृत्तिसहितम्				

26. रामानन्दवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	ब्रह्मसूत्रम् (आनन्दभाष्यम्) प्रथमाध्यायस्य प्रथमद्वितीयपादौ	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – ब्रह्मसूत्रम् (रामानन्दः)				

27. पौरोहित्यकर्मकाण्डम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-6	रुद्राष्टाध्यायी (सस्वरा) पञ्चमाध्यायतः ग्रन्थसमाप्तिं यावत्।	2.5	25	35
	संस्कारगणपतिः, प्रथमकाण्डस्य 5-8 कण्डिकां यावत्	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थौ – 1. रुद्राष्टाध्यायी 2. संस्कारगणपतिः				

शास्त्रिद्वितीयवर्षीयः चतुर्थसत्रार्धपाठ्यक्रमः

➤ तृतीयं पत्रम् - Major Course-7 (MJC-7) बृहत्पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)

पत्रम्	पाठ्यक्रम-नाम/ पाठ्यक्रम- प्रकारः	L-T-P (Lecture / Tutorial / Practical) व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् – प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 5	पूर्णाङ्कः 100
तृतीयं पत्रम्	Major Course-7 (MJC-7) बृहत्-पाठ्यक्रमः (प्रथम-शास्त्रीयविषयः)	व्याख्यानम् (5) अनुशिक्षणम्(1) प्रायोगिकम्(0)	5*10 = 50 घण्टाः	70 (External Exam) 30 (Internal Exam)

❖ अधोलिखितविषयेषु कमप्येकं Major Course-7 (MJC-7) प्रथम-शास्त्रीय-विषयं चेतुं शक्नुवन्ति।

1. नव्य- व्याकरणम्	2. प्राचीन- व्याकरणम्	3. गणित- ज्योतिषम्	4. फलित- ज्योतिषम्	5. साहित्यम्	6. नव्य-न्यायः	7. प्राचीन- न्यायः	8. धर्मशास्त्रम्	9. पुराणे- तिहासः
10. आगमः	11. ऋग्वेदः	12. शुक्ल- यजुर्वेदः	13. कृष्ण- यजुर्वेदः	14. सामवेदः	15. अथर्ववेदः	16. बौद्ध- दर्शनम्	17. जैनदर्शनम्	18. मीमांसा
19. शाङ्कर- वेदान्तः	20. रामानुज वेदान्तः	21. माध्व- वेदान्तः	22. वल्लभ वेदान्तः	23. शैवागमः	24. सर्वदर्शनम्	25. सांख्ययोगः	26. रामानन्द- वेदान्तः	27. पौरोहित्य कर्मकाण्डम्

1. नव्यव्याकरणम् (वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी)

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (भ्वादिप्रकरणे एध्धातुप्रक्रियापर्यन्तम्)	2.5	25	35
	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (भ्वादिप्रकरणे अवशिष्टांशाः)	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः - वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (भट्टोजिदीक्षितविरचिता)				

2. प्राचीनव्याकरणम् (काशिका)

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	काशिकायाः पञ्चमाध्यायस्य 1-2 पादौ	2.5	25	35
	काशिकायाः पञ्चमाध्यायस्य 3-4 पादौ	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः- काशिका (जयादित्यवामनविरचिता)				

3. गणितज्योतिषम् – सिद्धान्तशिरोमणिः गणिताध्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	पर्वसम्भवाधिकारतः ग्रहोदयास्ताधिकारपर्यन्तम्	2.5	25	35
	शृङ्गोन्नत्यधिकारतः पाताधिकारपर्यन्तम्	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः- सिद्धान्तशिरोमणिः गणिताध्यायः (भास्कराचार्यप्रणीतः)				

4. फलितज्योतिषम् – अङ्कविद्या (ज्योतिष)

पत्रसंकेतः MJC-7	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
	प्रथमप्रकरणतः पञ्चमप्रकरणपर्यन्तम्	2.5	25	35
	षष्ठप्रकरणतः नवमप्रकरणपर्यन्तम्	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थः- अङ्कविद्या (ज्योतिष) (गोपेशकुमारओझाविरचिता)				

5. साहित्यम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	मेघदूतम् (पूर्वमेघः)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - मेघदूतम्				

6. नव्यन्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	वैशेषिकसूत्रोपस्कारः (आदितः द्वितीयाध्याय-प्रथमाह्निकपर्यन्तम्)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- वैशेषिकसूत्रोपस्कारः				

7. प्राचीनन्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	वैशेषिकसूत्रोपस्कारः (आदितः द्वितीयाध्याय-प्रथमाह्निकपर्यन्तम्)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - वैशेषिकसूत्रोपस्कारः				

8. धर्मशास्त्रम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	मनुस्मृतिः- मन्वर्थमुक्तावलीसहिता -अष्टमाध्यायः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - मनुस्मृतिः- मन्वर्थमुक्तावलीसहिता				

9. पुराणेतिहासः

पत्र संकेतः	पाठ्यक्रम विवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	मार्कण्डेयपुराणम्, दुर्गासप्तशती	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - दुर्गासप्तशती				

10. आगमः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	मन्त्रमहोदधिः- 13-15 तरङ्गाणि	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - मन्त्रमहोदधिः				

11. ऋग्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	पाणिनीयशिक्षा	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - पाणिनीयशिक्षा				

12. शुक्लयजुर्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	निरुक्तग्रन्थस्य प्रथमाध्यायतः तृतीयाध्यायसमाप्तिं यावत् 1. विवेचनात्मकप्रश्नाः 2. पदनिर्वचनम् 3. मन्त्रार्थः 4. निरुक्तवाक्यव्याख्यानम्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः -1. दुर्गवृत्तिसहितनिरुक्तम् 2. दुर्गवृत्तिभाष्यम्, म. म. मधुसूदनझाविरचितम्				

13. कृष्णयजुर्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	तैत्तिरीयसंहिता (सायणभाष्यसंहिता-द्वितीयं काण्डम्)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - तैत्तिरीयसंहिता (सायणभाष्यसंहिता)				

14. सामवेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	सामवेदसंहिता (सायणभाष्यसंहिता-उत्तरार्चिका)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- सामवेदसंहिता (सायणभाष्यसंहिता)				

15. अथर्ववेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	निरुक्तम् (नैघण्टुककाण्डस्यावशिष्टो भागः)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - निरुक्तम्				

16. बौद्धदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	अभिधम्मत्थसंगहो, चतुर्थः परिच्छेदः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - अभिधम्मत्थसंगहो				

17. जैनदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	इष्टोपदेशः, पूज्यपाददेवनन्दिविरचितः	5	50	70
पाठ्यग्रन्थाः- इष्टोपदेशः, पूज्यपाददेवनन्दिविरचितः				

18. मीमांसा

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	मानमेयोदयः, उपमानादारभ्य समाप्तिं यावत्	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः- मानमेयोदयः (नारायणभट्टः)				

19. शाङ्करवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	तैत्तिरीयोपनिषद् (शाङ्करभाष्यसहिता) शिक्षावल्ली (सम्पूर्णा), ब्रह्मानन्दवल्ल्याः 1-2 अनुवाकौ)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः –				

20. रामानुजवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	गीताभाष्यम् - 5-8	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – गीताभाष्यम् (रामानुजाचार्य)				

21. माध्ववेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	गीताभाष्यम् - 5-8	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - गीताभाष्यम् (माध्वाचार्य)				

22. वल्लभवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	गीताभाष्यम् - 5-8	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - गीताभाष्यम् (वल्लभाचार्य)				

23. शैवागमः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	श्रीकरभाष्यम् तृतीयाध्यायस्य प्रथमद्वितीयपादौ	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – श्रीकरभाष्यम् (श्रीपतिः)				

24. सर्वदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	जैनतर्कभाषा	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः - जैनतर्कभाषा				

25. सांख्ययोगौ

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	योगसूत्रं साधनपादमात्रम्	5	50	70

पाठ्यग्रन्थः – पातञ्जलयोगसूत्रम् (पतञ्जलिः)

26. रामानन्दवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	ब्रह्मसूत्रमानन्दभाष्यम् (प्रथमाध्यायस्य तृतीयचतुर्थपादौ)	5	50	70
पाठ्यग्रन्थः – ब्रह्मसूत्रम् (रामानन्दाचार्य)				

27. पौरोहित्यकर्मकाण्डम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (5)	घण्टाः (50)	अङ्काः (70)
MJC-7	पारस्करगृह्यसूत्रम् (हरिहरभाष्यसहितम्) 11-19कण्डिकां यावत्	2.5	25	35
	गोभिलगृह्यसूत्रम् (सभाष्यम्) चतुर्थः प्रपाठकः	2.5	25	35
पाठ्यग्रन्थौ – 1. पारस्करगृह्यसूत्रम् (हरिहरभाष्यसहितम्) 2. गोभिलगृह्यसूत्रम् (सभाष्यम्)				

चतुर्थ पत्रम्- Minor Course-4 (MIC-4) लघुपाठ्यक्रमः (द्वितीयशास्त्रीयविषयः)

पत्रम्	पाठ्यक्रम नाम/ पाठ्यक्रम- प्रकारः	L-T-P व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् - प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 3	पूर्णाङ्कः 100
चतुर्थ पत्रम्	Minor Course-4 (MIC-4) लघुपाठ्यक्रमः (द्वितीयशास्त्रीयविषयः)	व्याख्यानम्(4)- अनुशिक्षणम्(1)- प्रायोगिकम्(0)	3*10 = 30 घण्टाः	70 (External Exam) 30 (Internal Exam)

❖ अधोलिखितविषयेषु कमप्येकं Minor Course-4 (MIC-4) द्वितीय-शास्त्रीय-विषयं चेतुं शक्नुवन्ति।

1. नव्य- व्याकरणम्	2. प्राचीन- व्याकरणम्	3. गणित- ज्योतिषम्	4. फलित- ज्योतिषम्	5. साहित्यम्	6. नव्य-न्यायः	7. प्राचीन- न्यायः	8. धर्मशास्त्रम्	9. पुराणे- तिहासः
10. आगमः	11. ऋग्वेदः	12. शुक्ल- यजुर्वेदः	13. कृष्ण- यजुर्वेदः	14. सामवेदः	15. अथर्ववेदः	16. बौद्ध- दर्शनम्	17. जैनदर्शनम्	18. मीमांसा
19. शाङ्कर- वेदान्तः	20. रामानुज वेदान्तः	21. माध्व- वेदान्तः	22. वल्लभ वेदान्तः	23. शैवागमः	24. सर्वदर्शनम्	25. सांख्ययोगौ	26. रामानन्द- वेदान्तः	27. पौरोहित्य- कर्मकाण्डम्

1. नव्यव्याकरणम् (लघुसिद्धान्तकौमुदी)

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (भ्वादिप्रकरणे गुपूरक्षणे इतिधातोः प्राक्पर्यन्तम्)	1.5	15	35
	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (भ्वादिप्रकरणे गुपूरक्षणे इतिधातोः समाप्तिं यावत्)	1.5	15	35
पाठ्यग्रन्थः- लघुसिद्धान्तकौमुदी (वरदराजाचार्यविरचिता)				

2. प्राचीनव्याकरणम् (प्रथमावृत्तिः)

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	प्रथमावृत्तौ चतुर्थाध्यायस्य प्रथमद्वितीयपादौ	1.5	15	35
	प्रथमावृत्तौ चतुर्थाध्यायस्य तृतीयचतुर्थपादौ	1.5	15	35
पाठ्यग्रन्थः- प्रथमावृत्तिः (ब्रह्मदत्तजिज्ञासुविरचिता)				

3. गणितज्योतिषम् – सिद्धान्तशिरोमणिः गणिताध्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	मध्यमाधिकारः	1.5	15	35
	स्पष्टाधिकारः	1.5	15	35
आधारग्रन्थः – सिद्धान्तशिरोमणिः गणिताध्यायः (भास्कराचार्यप्रणीतः)				

4. फलितज्योतिषम् - बृहत्संहिता

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	शास्त्रोपनयनाध्यायतः केतुचाराध्यायपर्यन्तम्	1.5	15	35
	अगस्त्यचाराध्यायतः प्रवर्षणाध्यायपर्यन्तम्	1.5	15	35
पाठ्यग्रन्थः- बृहत्संहिता (वराहमिहिरकृता)				

5. साहित्यम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	शिशुपालवधम् 1, 2 सर्ग	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः - शिशुपालवधम्				

6- नव्यन्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, अनुमानखण्डादारभ्य मनोनिरूपणान्तो भागः	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (विश्वनाथः)				

7- प्राचीनन्यायः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, अनुमानखण्डादारभ्य मनोनिरूपणान्तो भागः	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः – न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (विश्वनाथः)				

8. धर्मशास्त्रम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	मनुस्मृतिः- मन्वर्थमुक्तावलीसहिता, द्वितीयाध्यायः	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः - मनुस्मृतिः मन्वर्थमुक्तावलीसहिता ।				

9. पुराणेतिहासः

पत्र संकेतः	पाठ्यक्रम विवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	ब्रह्मपुराणम् (उत्कलीयतीर्थप्रसङ्गः) (अ. 41-60)	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः – ब्रह्मपुराणम् (उत्कलीयतीर्थप्रसङ्गः)				

10. आगमः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	त्रिपुरोपनिषद्- 1-6 तरङ्गाणि	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः - त्रिपुरोपनिषद्				

11. ऋग्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः - संहिताग्रन्थस्य परिचयः	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः-				

12. शुक्लयजुर्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	पारस्करगृह्यसूत्रम् (हरिहरभाष्यसहितम्) 1-2 काण्डे	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः - पारस्करगृह्यसूत्रम् (हरिहरभाष्यसहितम्				

13. कृष्णयजुर्वेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	आपस्तम्बगृह्यसूत्रम् (1-4 पटलानि)	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः - आपस्तम्बगृह्यसूत्रम्				

14. सामवेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	घण्टाः	अङ्काः

		(3)	(30)	(70)
MIC-4	गोभिलगृह्यसूत्रम् (1-2 प्रपाठकौ)	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः – गोभिलगृह्यसूत्रम्				

15. अथर्ववेदः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	कौशिकसूत्रम् (1-4 अध्यायाः)	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः - कौशिकसूत्रम्				

16. बौद्धदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	बालावतारव्याकरणम्, सन्धिप्रकरणतः समासप्रकरणपर्यन्तम्	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः- बालावतारव्याकरणम्,				

17. जैनदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	न्यायदीपिका - धर्मभूषणयतिविरचिता, प्रथम-द्वितीयप्रकाशौ	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः - न्यायदीपिका - धर्मभूषणयतिविरचिता				

18. मीमांसा

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	जैमिनीय-न्यायमाला, 1-2 अध्यायौ	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः- जैमिनीय-न्यायमाला				

19. शाङ्करवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	कठोपनिषद् (शाङ्करभाष्यसहिता) सम्पूर्णा	3	30	70
आधारग्रन्थः - कठोपनिषद् (शाङ्करभाष्यसहिता)				

20. रामानुजवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	गीताभाष्यम् – 1-5	3	30	70
आधारग्रन्थः – गीताभाष्यम् (रामानुजाचार्यः)				

21. माध्ववेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	गीताभाष्यम् – 1-5	3	30	70
आधारग्रन्थः - गीताभाष्यम् (माध्वाचार्यः)				

22- वल्लभवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	गीताभाष्यम् – 1-5	3	30	70
आधारग्रन्थः- गीताभाष्यम् (वल्लभाचार्यः)				

23. शैवागमः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	श्रीमद्भगवद्गीता मधुसूदनीव्याख्यासहिता प्रथमद्वितीयाध्यायौ	3	30	70
आधारग्रन्थः – श्रीमद्भगवद्गीता (मधुसूदनाचार्यः)				

24. सर्वदर्शनम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	पातञ्जलयोगसूत्रम् (भोजवृत्तिसहितम्) समाधिपादः	3	30	70
आधारग्रन्थः - पातञ्जलयोगसूत्रम् (भोजवृत्तिसहितम्)				

25. सांख्ययोगौ

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	योगसूत्रम्, समाधिपादः	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः – योगसूत्रम् (पतञ्जलिः)				

26. रामानन्दवेदान्तः

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	ब्रह्मसूत्रमानन्दभाष्यम् प्रथमाध्यायस्य प्रथमपादमात्रम्	3	30	70
पाठ्यग्रन्थः – ब्रह्मसूत्रम् (रामानन्दः)				

27. पौरोहित्यकर्मकाण्डम्

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (3)	घण्टाः (30)	अङ्काः (70)
MIC-4	संस्कारगणपतिः , 1-4 कण्डिकां यावत्	3	30	70
पाठ्यग्रन्थौ - संस्कारगणपतिः				

शास्त्रिद्वितीयवर्षीयः चतुर्थसत्रार्ध-पाठ्यक्रमः

➤ पञ्चमं पत्रम् -Ability Enhancement Course -4 (AEC-4) योग्यता-संवर्धन-पाठ्यक्रमः

पत्रम्	पाठ्यक्रम-नाम/पाठ्यक्रम-प्रकारः	L-T-P व्याख्यानम्- अनुशिक्षणम् - प्रायोगिकम्	क्रेडिट्स 2	पूर्णाङ्कः 100
पञ्चमं पत्रम्	Ability Enhancement Course -4 (AEC-4) योग्यता-संवर्धन-पाठ्यक्रमः	व्याख्यानम्(2)- अनुशिक्षणम्(1)- प्रायोगिकम्(0)	2*10 = 20 घण्टा	70 (External Exam) 30 (Internal Exam)

5. NSS (राष्ट्रिय सेवा योजना)

पत्रसंकेतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट (2)	घण्टाः (20)	अङ्काः (70)
AEC-4	1. Philosophy of National Service Scheme.	1.5	15	35
	2. Basic Concept and Components.			
	3. NSS programme and activities.	1.5	15	35
	4. Special camping programme.			
आधारग्रन्थः- 1. राष्ट्रिय सेवा योजना संहिता – भारत सरकार, युवा कार्यक्रम एवं खेल मन्त्रालय, नई दिल्ली। 2. National Service Scheme (NSS). Manual				